

Rasa BARANAUSKIENĖ

GROŽINĖS ISLANDŲ LITERATŪROS VERTIMAI Į LIETUVIŲ KALBĄ

Straipsnyje apžvelgiami senosios ir šiuolaikinės islandų literatūros vertimai į lietuvių kalbą bei paties vertimo ypatumai. Senosios islandų literatūros tekstų vertimai yra itin svarbūs ir šiuolaikinės islandų literatūros skaitytojui, nes jie leidžia suvokti turtingos islandų literatūrinės tradicijos tęstinumą, taip pat žanrų įvairovę. Šiuolaikinės islandų literatūros vertimų, ypač romanų, yra nemažai ir jų nuolat daugėja. Šis straipsnis padės Lietuvos skaitytojams pasirinkti jiems patraukliausią ir tinkamiausią knygą.

TRANSLATIONS OF FICTION FROM ICELANDIC INTO LITHUANIAN

Linguist, writer, translator, lecturer at Vilnius University, Rasa BARANAUSKIENĖ reviews both ancient and contemporary literature and translations from Icelandic into Lithuanian, including peculiarities of translation itself. To a contemporary reader especially important are translations of ancient literary texts, since they allow a perception of continuation of the rich literary tradition and genre diversity. There are quite a lot of translations of the contemporary novels and the number is constantly increasing. This article will provide help for Lithuanian readers in choosing the most absorbing and suitable book.

Islandų grožinės literatūros vertimų į lietuvių kalbą tradicija nėra labai sena. Jos pradžia galima laikyti 1975 metus. Tada pasirodė pirmoji iš senosios islandų kalbos versta giminių saga, kuri laikoma islandų literatūros šedevru ir ligi šiol yra uoliai tyrinėjama visame pasaulyje. Tai garsioji „Egilio saga“, kurią išvertė Svetlana Steponavičienė, o išleido leidykla „Vaga“. Ši saga, matyt, buvo pasirinkta dar ir todėl, kad joje minimi kuršių ir skandinavų santykiai (žr. Ugniaus Mikučionio straipsnį „Liaudies kultūroje“, 2003, Nr. 2). „Egilio sagos“ vertimas, taip pat įžanga ir sągos komentarai ilgą laiką buvo vienintelis senosios islandų literatūros pavyzdys lietuvių kalba, o šiuo metu Lietuvos skaitytojas gali susipažinti jau ir su kitais senosios islandų literatūros žanrais.

Pirmieji bandymai versti šiuolaikinę islandų literatūrą pasirodė tuo pačiu metu kaip ir senosios islandų literatūros vertimai. 1975 metais buvo publikuoti Vytauto Sirijos Girus ir Tatjanos Rostovaitės islandų poezijos vertimai į lietuvių kalbą, tačiau jie buvo labai negausūs ir pavieniai. Žinoma, dar 1957 metais pasirodė Islandijos Nobelio premijos laureato Halldóro Kiljano Laxnesso romano „Nepriklausomi žmonės“ vertimas, vėliau, 1967 metais, romano „Islandijos varpas“, o 1979 metais romano „Pasaulio šviesa“ vertimai, tačiau versta buvo ne tiesiogiai iš islandų, o iš rusų kalbos. Kalbant apie šiuolaikinės islandų literatūros vertimus, primintina, kad esminis lūžis įvyko 1991 metais Vilniaus universitete įkūrus Skandinavistikos katedrą, kurioje pradėjo dirbti talentinga senosios anglų ir islandų literatūros tyrinėtoja Rasa Ruseckienė, išugdžiusi ne vieną mokslininką ir vertėją.

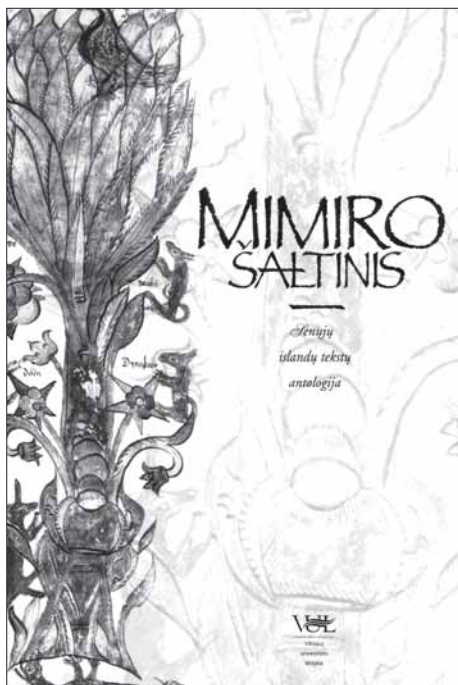
SENSIOS ISLANDŲ LITERATŪROS VERTIMAI

Senoji islandų literatūra yra itin kietas riešutėlis, versti ją gali tik specialų išsilavinimą turintis mokslininkai, išmanantys viduramžių literatūrą, susipažinę su jos žanrų įvairove bei gerai išstudijavę sągose vaizduojamą laikotarpį. Senosios islandų literatūros vertimai paprastai yra mokslinės publikacijos, neapsieinančios be įžangos ir išsamių komentarų, nes šiuolaikiniam skaitytojui sunku suvokti viduramžių realijas, išsamių genealogijų paskirtį, metaforų turinį ir pan.

Be to, tokie vertimai trunka ilgus metus, kartais net dešimtmečius.

Be jau minėtos Svetlanos Steponavičienės „Egilio sągos“ vertimo į lietuvių kalbą, 2002 metais pasirodė pirmasis kito sągos žanro, t.y. karalių sągos, vertimas. „Kniutlingų saga“ išvertė ir įžanginį straipsnį parašė Ugnius Mikučionis, o išleido „Vagos“ leidykla. Šios dvi į lietuvių kalbą išverstos sagos yra puikios skirtingų sagos žanrų atstovės. Abu šie vertimai puikiai iliustruoja, jog islandų sagos nėra vienalytės, jų žanrų įvairovė tokia pat plati kaip ir šiuolaikinės islandų literatūros, galbūt net platesnė. Be jau minėtų giminių ir karalių sągų, kurios yra ypač daug tyrinėtose, esama sągų apie šventuosius, riterių sągų, sągų apie Šiaurės kraštų senovę ir kt.

Tais pačiais 2002 metais pasirodė kita labai įdomi knygelė. Tai Rasos Ruseckienės sudaryta ir Ugniaus Mikučionio išversta „Skaldų poezija“, kurią išleido leidykla „Naujasis lankas“. Nors nedidelės apimties, ji yra ilgo ir kruopštaus darbo rezultatas. Knygos idėja gimė per skaldų poezijos skaitymo seminarą. Pratarmėje ra-

„Mimiro šaltinis“. Vilniaus universiteto leidykla, 2003. Viršelio dailininkas – Gediminas Markauskas

2003 metais Vilniaus universiteto leidykla išleido „Mimiro šaltinį“, senųjų islandų tekstų antologiją, į kurią sudėti įvairių senosios islandų literatūros žanrų pavyzdžiai. Šią antologiją sudarė ir vertė Rasa Ruseckienė, o kelias „Vyresniosios Eddos“ mitologines ir herojines giesmes vertė Aurelijus Vijūnas ir Rasa Baranauskienė. Antologijos pradžioje įdėtas straipsnis atskleidžia istorines senosios islandų literatūros sukūrimo aplinkybes ir kartu pristato jos žanrų įvarovę. Tekstų antologija skirta studijuojantiems senąją islandų literatūrą, tačiau ji prieinama kiekvienam, susidomėjusiam šia nepaprastai turtinga ir unikalia literatūros tradicija. „Mimiro šaltinyje“ pateikiamos ištraukos iš „Islandų knygos“, „Krašto apgyvendinimo knygos“, ypač įdomaus ir ligi šiol aktualaus „Pirmojo gramatikos traktato“. Antologijoje pateikiamas ypač trumpas, bet užsienyje labiausiai tyrinėtus „Sągos apie Hravinkelį Frėjo Godį“ vertimas, kitų sągų ištraukos ir „Gija apie Auduną iš Vakarų fjordų“. Gija – tai dar vienas senosios islandų literatūros žanro pavyzdys. Paprastai tai yra trumpas išbaigtas pasakojimas, sumaniai įaustas į ilgesnės sągos tekstą, arba tekstas dedamas po sągos, kuriame aprašomas pagrindinių sągos herojų arba jų palikuonių likimas. Šioje antologijoje publikuojami pirmieji bandymai versti kai kurias „Vyresniosios Eddos“, dar vadinamos „Poetine Edda“, giesmes. Epinės herojinės poezijos, kaip ir skaldų poezijos, vertimas yra labai sudėtingas dalykas, nes tai aliteracinė poezija. Kai kurie kirčiuoti skiemėnys, dar vadinami viršūnėmis, paprastai turi prasi-dėti tuo pačiu priebalsiu arba skirtingu balsiu, todėl surasti lietuviškus žodžių atitikmenis išlaikant giesmės turinį yra itin sunku. Ši senųjų islandų tekstų an-

šoma, kad knygelėje ne tik stengiamasi „apžvelgti formaliąsias skaldų poezijos ypatybes, bet ir fundamentalesnes skaldų poezijos, kilmės, autorystės, santykio su kitomis poetinėmis tradicijomis problemas“. Skaldų poezija yra visiškai unikalus IX–XIV amžių norvegų bei islandų poetinės tradicijos žanras, o dėl ypač įmantrios šios poezijos formos jos vertimas labiau primena galvosūkio šifravimą. Skaldų poezijos skaitymas yra tikras iššūkis skaitytojui, tačiau tai unikali galimybė su ja susipažinti.

tologija yra puikus šaltinis visiems, norintiems geriau pažinti senąją islandų literatūrą.

Vertimų iš senosios islandų kalbos, atrodo, netrūks ir ateityje. Šiuo metu Rasa Ruseckienė baigia rengti islandų istoriko bei skaldo Snorri Sturlusono (1179–1241) mitografijos ir poetikos traktato „Edda“ (vadinamo Jaunesniąja, arba Prozine, Edda), parašyto apie 1222–1225 metus, vertimą, o Aurelijus Vijūnas jau parėngė visą „Vyresniosios Eddos“ vertimą. Taip pat rengiamasi toliau versti įvairias sagas.

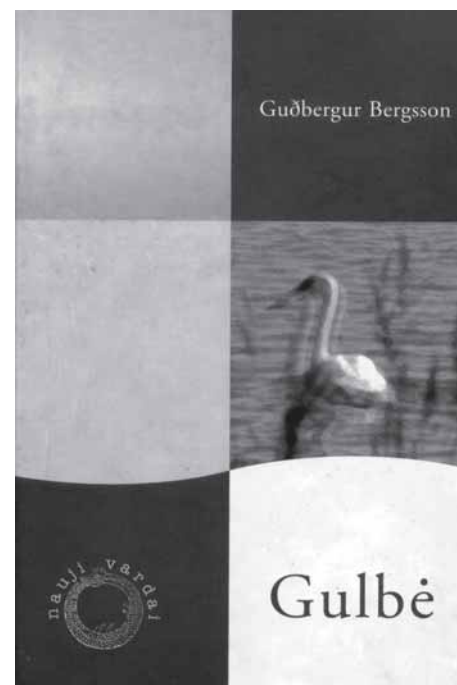
ŠIUOLAIKINĖS ISLANDŲ LITERATŪROS VERTIMAI

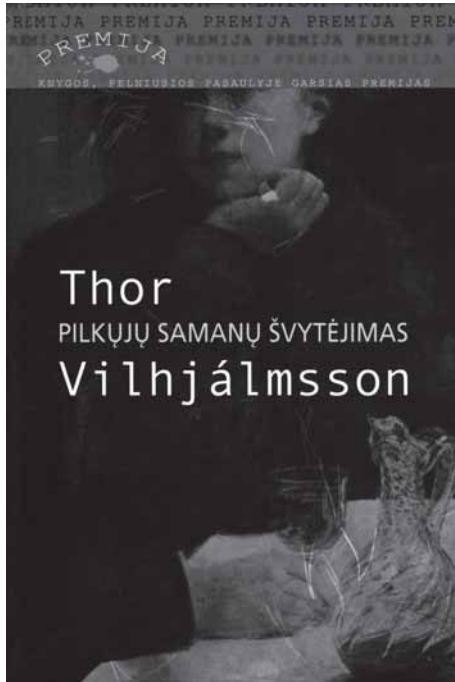
Turtinga senoji islandų literatūros tradicija pagimdė nepaprastai įdomią ir gausią šiuolaikinę literatūrą. Į lietuvių kalbą verčiamos šiuolaikinės grožinės islandų literatūros spektras labai platus. Ypač gerai Lietuvos skaitytojui pristatytas romano žanras, – romanų, palyginus su kitais žanrais, į lietuvių kalbą išversta bene daugiausia. Tiesa, Islandijoje šiuo metu labai populiarios trumpos apysakos, apsakymai ir novelės. Tarp jų yra nepaprastai subtilių šio žanro pavyzdžių, tačiau lietuviškos leidyklos vengia leisti apsakymų rinkinius ir dažniausiai renka romanus. Į lietuvių kalbą išversta nemažai postmodernistinių romanų, taip pat istorinis, erotinis ir kt.

Vienas įdomiausių islandų literatūros novatorių bei vyresnės kartos rašytojų yra Guðberguras Bergssonas, kurio net du romanai – „Gulbė“ (vertė Rasa Ruseckienė; leidykla „Vaga“, 2001) ir „Paralyžiuotosios mokytojos“ (vertė Aurelijus Vijūnas, leidykla „Pasviręs pasaulis“, 2007) – buvo išversti į lietuvių kalbą. 1991 metais romanas „Gulbė“ buvo apdovanotas Islandijos literatūrine premija. Kai šį veikalą 1996 metais išleido didžiausia Prancūzijos leidykla „Gallimard“, dienraštyje „Le Nouvel Observateur“ Milanas Kundera rašė: „Kiekviena „Gulbės“, šio jaunystės ir šelmystės romano, eilutė garuoja Islandijos kraštovaizdžiu. Tačiau visų pirma noriu Jūsų paprašyti, kad skaitytumėte jį ne kaip „islandišką romaną“, o kaip kokį įstabų stebuklą!“

Guðberguras Bergssonas garsėja ne tik rašytojo talentu, bet ir kaip žmogus, išvertęs „Don Kichotą“ ir pristatęs Islandijos skaitytojams ispanų bei Lotynų Amerikos autorių šedevrus. 1958 metais Barselonos

„Gulbė“. Leidykla „Vaga“, 2001. Dailininkas – Linas Spurga

„Pilkųjų samanų švytėjimas“.
Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2005.
Viršelio dailininkė – Deimantė Rybakovienė

universitete jis baigė literatūros ir dailės istorijos studijas.

Galima drąsiai teigti, kad ispanų magiškojo realizmo autoriai ir ispanų literatūra apskritai įkvėpė ir paties rašytojo kūrybą. Jo rašymo stilius kupinas grotesko, absurdo ir natūralizmo, savitai susipinančio su labai rafinuota gamtos, kurios grožį ir galybę jis išgyveno jaunystėje plaukdamas į jūrą, pajauta. Bergssonas laikomas pirmuoju Islandijos modernistu, smarkiai išplėtusiu islandų literatūros ribas. Antrasis jo romanas, pasirodęs lietuvių kalba, vadinamas erotiniu, tačiau erotiškumas (o veikiau pornografija) čia nėra savitiksliis. Jis tampa

„metodu“ padėti dviem beviltiškai sergančioms, paralyžiuotoms mokytojoms. Kaip ir „Gulbėje“, šiame romane riba tarp vidinio ir išorinio pasaulių, tarp fantazijos ir realybės nebeegzistuoja, taigi taip atskleidžiamas gyvenimo absurdiškumas.

Rašytojas Thoras Vilhjálmssonas, kurio romaną „Pilkųjų samanų švytėjimas“ iš islandų kalbos išvertė Rasa Ruseckienė, gimė Škotijoje, o baigęs mokslus dirbo Islandijos universitete, Notingamo universitete Anglijoje ir Sorbonos universitete Paryžiuje. 1956–1959 metais jis dirbo Islandijos nacionaliniame dramos teatre, vėliau tapo Islandijos rašytojų sąjungos valdybos nariu, o nuo 1972 iki 1974-ųjų buvo Islandijos menininkų sąjungos pirmininkas. Vilhjálmssonas buvo vienas kultūros žurnalo „Birtingur“ įkūrėjų ir ilgalaikis jo redaktorius, be to, jis ne tik rašė romanus, eilėraščius, apsakymus, kelionių išpūdžius, straipsnius apie kultūrą ir meną, bet ir tapė. Ši visapusiška asmenybė „Pilkųjų samanų švytėjimą“ parašė būdamas septyniasdešimties. Romane atsispindi visa rašytojo sukaupta gyvenimiška išmintis ir patirtis. Jame pasakojama apie valdytojo ir kartu kūrėjo kelionę į šiaurines Islandijos aukštikalnes ir gyvenimą sodžiuje. Einant valdytojo pareigas jam tenka kovoti su pačiu savimi, išbandomos jo žmogiškosios ir kūrybinės vertybės. Islandų literatūros kritikas Ástráðuras Eysteinsonas teigia, jog romano herojaus gyvenimas yra atsakymas į klausimus „kas yra pareiga ir užuojauta, kaltė ir nekaltumas, jausmų ir veiksmų pusiausvyra. Romano herojų gyvenimai ir dvasinės būsenos švyti dar ir tiek, kiek jie atsispindi šalies gamtoje. Gamtai suteikiama kalbos dovana sukuriant turtingą peizažą, o teksto

ritmas ir vaizdiniai leidžia peržengti tiesioginės reikšmės ribas“.

Dar viena labai įdomi tos pačios kartos rašytoja yra Svava Jakobsdóttir. Kaip ir Bergssonas, ji baigė mokslus užsienyje, Nortamptono koledže, Masačusetse, JAV, o pastui pradėjo doktorantūros studijas Somerville koledže, Oksforde, Anglijoje. Jos biografija labai marga. Ji ne tik dirbo užsienio reikalų ministerijoje, Islandijos pasiuntinybėje Švedijoje, bet ir buvo išrinkta į Islandijos parlamentą. Jame išbuvo net aštuonerius metus.

Vieninteliame į lietuvių kalbą išverstame Svavos Jakobsdóttir romane „Gunlodos saga“ (vertė

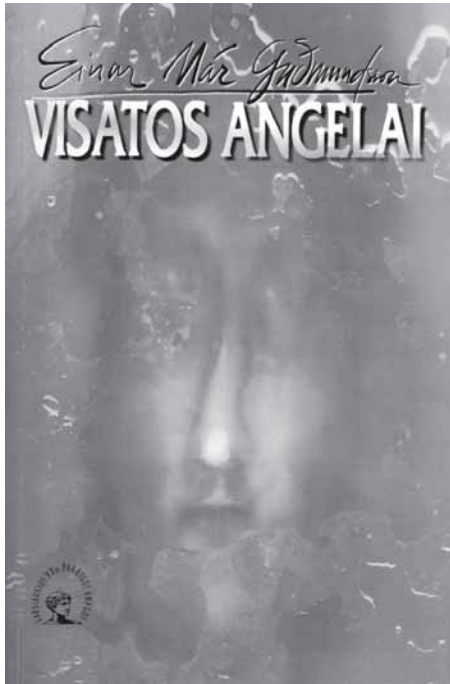
Rasa Ruseckienė) naujai interpretuojamas vienoje „Vyresniosios Eddos“ giesmėje minimas skandinavų mitas apie Gunlodą ir poezijos midų. Romanas buvo išleistas 1987 metais, o 1988 metais moksliniame žurnale „Skírnir“ publikuotame straipsnyje „Gunloda ir brangusis midus“, kuriame tyrinėjamas kaip tik šis mitas, Svava Jakobsdóttir atskleidė naujus mito aspektus. Prieš rašant romaną surinkta gausia medžiaga buvo pasiremta ir moksliniame straipsnyje.

Jakobsdóttir kūrybą nagrinėjęs Ástráðuras Eysteinsonas teigia, jog autorei ypač rūpi psichologinės tikrovės ir fantazijos santykis. Jos romane „susilieja realistiškas pasakojimas apie tikrus įvykius ir tradicinė, t. y. mitologinė, medžiaga, kuri yra vaizduotės ženklas. Motina skrenda į Daniją, kur jos duktė Disa sėdi kalėjime už pasikėsinimą pagrobti Danijos istorijos muziejuje saugomą aukso indą. Šis indas – kuris, beje, aprašomas tarsi koks veidrodis – atvėrė Disai kelią į mitologinį Gunlodos pasaulį, o Gunloda yra deivė, kurios pareiga saugoti šventą indą ir išventinti karalių, šiuo atveju Odiną. Taigi romane pateikiama visiškai kitokia senovinio Gunlodos mito versija nei „Vyresniosios Eddos“ giesmėje „Havamál“ (Aukštojo, t. y. Odino, kalbos – R. B.). S. Jakobsdóttir savaip perrašo garsųjį „Snorri Eddos“ mitą apie dievą Odiną ir poezijos midų“.

Svavos Jakobsdóttir amžininkė Fríða Áslaug Sigurðardóttir mokėsi Islandijos universitete, o vėliau dirbo šio universiteto Filosofijos fakulteto ir Islandijos pedagoginio universiteto dėstytoja, tačiau beveik visą savo gyvenimą paskyrė rašymui. Jos romaną „Ir slenka naktis“ iš islandų kalbos išvertė Rasa Ruseckienė (iš-

„Gunlodos saga“.
Leidykla „Tyto alba“, 1996
Viršelis – ES1

„Visatos angelai“.
Leidykla „Tyto alba“. 1996.
Viršelis – ES1

me pasiruošę imtis atsakomybės už savo gyvenimą, kai labiausiai nesiseka? Ar drįstame išlikti savimi šiame keistame pasaulyje, kuriame gyvename? Ar veikiamo miegodami, ar veikiamo būdraudami? Iš tiesų aš visada rašiau apie tą patį, užduodavau vis tuos pačius klausimus. Ieškojau atsakymų nagrinėdama įvairiausias temas. Arba katė suės paukštį, arba paukštis – katę“. Taip rašytoja teigia pokalbyje su Vigdís Grímsdóttir. „Ir slenka naktis“ yra pasakojimas apie keturias moterų kartas, šioje istorijoje akcentuojamas moterų gyvenimas, moteriškumas, moteriškas solidarumas ir atskirtis. Romane pasakojama apie bėdon pakliuvusią šiuolaikinę moterį, kuri, sėdėdama prie mirštančios motinos, mėgina susivokti savo gyvenime tyrinėdama savo motinos, močiutės ir prosenelės gyvenimo epizodus“, – rašo kritikė Soffia Áður Birgisdóttir.

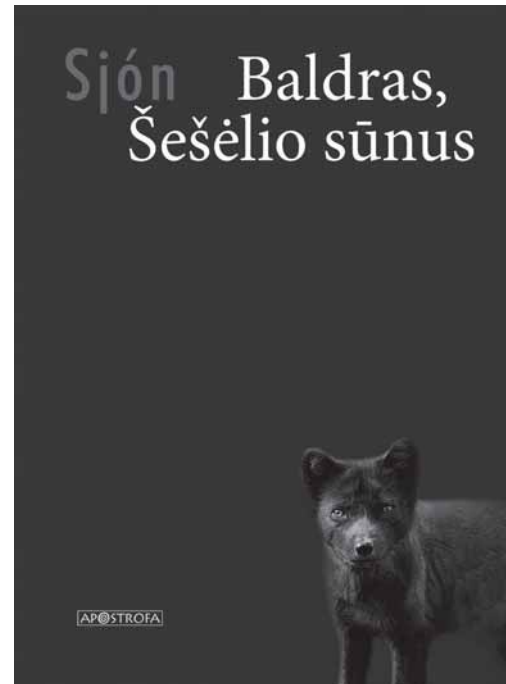
Jaunesnės kartos islandų rašytojas Einaras Máras Guðmundsonas yra gerai pažįstamas Lietuvos skaitytojui, kadangi remiantis jo romanu „Visatos angelai“ 2000 metais sukurtas to paties pavadinimo filmas. Šį romaną, už kurį autorius 1995 metais buvo apdovanotas Šiaurės šalių tarybos literatūrine premija, į lietuvių kalbą išvertė Rasa Ruseckienė. Guðmundsono eilėraštis „Šaukimas iš Šiaurės“ puikiai apibūdina dvasinę autoriaus būseną:

*Tu, gyvenęs su sala širdy
ir visatos platybėm po kojom:
paduok man Šiaurės pašvaistę!*

Apie savo kūrybą jis sako: „...tai, ką protas vertina kaip dvi priešybes, kūryba regi kaip visumą – pasaka ir tikrovė gyvena po ta pačia skrybėle“. Romane „Visa-

tos angelai“ taip pat susiduria du priešingi, netgi vienas kitam svetimi ir neretai priešiški pasauliai. Prøsturas Helgasonas teigia, kad šiame kūrinyje pasiekta puiki formos ir turinio dermė. „Kaip ir kituose jo romanuose, čia kalbama apie dviejų pasaulių susidūrimą – sveikojo ir psichinio ligonio.“ Be galo įtaigiai vaizduojamas psichiškai sergančio žmogaus pasaulis, nes rašytojas ir pats užaugo su panašia liga sergančiu broliu. „Visatos angeluose“ kraupiai ir kartu su humoru apnuoginamas fundamentalus proto dvilypumas – tai, kas priimtina ir nepriimtina, tikrovė ir įsivaizdavimas, gyvenimas ir mirtis, protas ir beprotybė. Knyga išversta į daugybę kalbų ir susilaukė pripažinimo visame pasaulyje.

Prie šios kartos rašytojų priskirtinas ir labai gerai Lietuvos skaitytojui žinomas Sjónas, kuris jaunystėje išgarsėjo kaip poetas, vienas siurrealistinio judėjimo „Medūza“ įkūrėjų. „Medūza“ vienijo jaunos Islandijos rašytojus, muzikantus ir menininkus, kurių hepeningai ir koncertai kadaise stulbino ir šiurpino Reikjaviko gyventojus. Šis judėjimas subrandino nemažai rašytojų ir muzikantų, o jų kūryba buvo publikuojama taip pat Sjónei dalyvaujant įkurtame žurnale „Beskonybė“ („Smekkleysa“). Keista, bet Sjónas kaip poetas Lietuvos skaitytojui yra beveik nežinomas. „Lietuviškų knygų“ užsakymu buvo išversti vos keli Sjóno eilėraščiai *lyrikline.org* projektui – t. y. jie buvo sudėti į interneto svetainę, kurioje galima paskaityti kai kurių poetų eilėraščių vertimus į įvairias kalbas. Beje, Sjónas bendradarbiaudamas su Björk sukūrė tekstus Larso von Triero filmui „Šokėja tamsoje“ (2000). Lietuvoje Sjónas labiausiai žinomas kaip romanų rašytojas. Jų pasirodė net du, ir abu juos išleido „Apostrofos“ leidykla. Pirmąjį – „Tavo akys matė mane“ – išvertė Jurgita Marija Abraitytė (2005), o antrąjį – „Baldras, Šešėlio sūnus“ – Rasa Baranauskienė (2009). Abu šie kūriniai labai skirtingi. Pirmąjį galima palyginti su itin sudėtinga mozaika, kurios gabalėlius sudaro įvairiausios šiuolaikinės kultūros bei meno apraiškos, komiksai ir pan. Antrasis – tradicinis, skirtas Sjóno močiutei ir parašytas XIX amžiaus romantizmo dvasia. Sjónei sukūrus pastarąjį, jo leidėjas nusprendė, kad net nemėgins knygos platinti užsienyje, kadangi romanas „per daug islan-

„Baldras, Šešėlio sūnus“.
Leidykla „Apostrofa“, 2009.
Dailininkas – Rokas Gelažius

diškas“. Per 2009 metais Vilniuje vykusią knygų mugę Sjonas sakė pats manęs, jog šis romanas yra „tik asmeninis jo, močiutės ir islandų tautos reikalas“, tačiau kai kūrinys pakliuvo į rankas italų leidykai, šis nedelsdamas nusprendė jį leisti. Šiuo metu romanas „Baldras, Šešėlio sūnus“ jau išverstas į daugybę kalbų.

Neblogai skaitytojams pristatyti ir kiti jaunosios rašytojų kartos atstovai, – antai Ragnheiður Gestsdóttir apysaką, verstą Rasos Ruseckienės, 2007 metais išleido „Gimtasis žodis“.

Mikaelis Torfasonas, kurio romaną „Kvailiausias pasaulyje tėtis“ išleido „Pasviręs pasaulis“ (vertė Rasa Baranauskienė), laikomas miesto rašytoju. Jo pasakojimas drastiškas, kupinas autoironijos, juodojo humoro ir jaunimo kalbai būdingų keiksmažodžių, tačiau pati istorija nepaprastai tragiška ir liūdna. Einaro Örnó Gunnarsono romaną, kurį išleido leidykla „Arlila“ (2003, vertė Jurgita Marija Abraitytė), galima pavadinti trileriu. Jame pasakojama apie dvigubą žmogžudystę ir jauno herojaus neviltį, siaubą bei meilės troškimą.

Aurelijus Vijūnas išvertė ir vieną istorinį romaną – tai islandų rašytojo ir poeto Ólafuro Gunnarssono „Kirvis ir žemė“ (2005, leidykla „Pasviręs pasaulis“). Šis veikalas 2003 metais buvo apdovanotas Islandijos literatūrine premija. Jame sumaniai atkuriamas itin svarbus ir permainingas Islandijos istorijos laikotarpis, kai XVI amžiuje labai nepalankiomis aplinkybėmis, nužudžius paskutinį katalikų vyskupą Jóną Arasoną ir jo sūnus, katalikybę pakeičia protestantizmas.

Šiuolaikinę islandų poeziją daugiausia verčia Jurgita Marija Abraitytė, taip pat yra ir Rasos Ruseckienės vertimų. Deja, nėra nė vienos islandų poezijos rinktinės lietuvių kalba, tačiau nemažai islandų poetų pristatyti 2001–2006 metų Poezijos pavasario ir Poetinio Druskininkų rudens almanachuose. Juose galima susipažinti su Kristín Ómarsdóttir, Gerður Kristný, Aðalsteinno Ásbergo Sigurðsson, Gyrðiro Elíassono, Sigurbjörg Þrastardóttir, Andri Snæro Magnasono, Bragi Ólafsson ir Njörðuro P. Njarðviko kūryba. Šiuose almanachuose pristatyta daug šiuolaikinių poetų, tačiau ypač trūksta brandžios islandų poezijos vertimų.

Taip pat, tiesa, labai negausiai, verčiamos ir pjesės. 2000 metais Jurgita Marija Abraitytė išvertė islandų poetės ir dramaturgės Kristín Ómarsdóttir pjesę „Pasakyk man viską“. Kūrinys buvo parodytas kaip spektaklio eskizas per Valstybiniame jaunimo teatre vykusius Šiaurės šalių pjesių skaitymus. Kaip man žinoma, buvo išversta ir labai garsaus šiuolaikinio islandų dramaturgo Þorvalduro Þorsteinsson pjesė „Ir Bjork, žinoma...“, tačiau ji buvo versta ne tiesiogiai iš islandų, o iš anglų kalbos.

VAIKŲ IR JAUNIMO LITERATŪRA

Yra išversta viena kita vaikų literatūros knygelė, tačiau jų išties galėtų būti verčiama daugiau, nes islandų vaikų literatūros tradicija yra labai savita. 2007 metais „Vaga“ išleido islandų sakmių ir pasakų knygą „Hilda, elfų karalienė: islandų sakmės ir pasakos“ (sudarė Rasa Ruseckienė). Ši knyga gimė vertimo seminario, kuriame dalyvavo islandų kalbos studentės Jolita Kiuraitė ir Margarita Poškutė, metu. Pasakų skaitymas ir vertimas per paskaitas buvo numatyta kaip mokymo priemonė, o vėliau gimė idėja sudėti jas į knygą ir išleisti. Netrukus, tais pačiais metais, pasirodė ir Aurelijaus Vijūno verstos „Gražiausios islandų pasakos ir sakmės“, šį rinkinį išleido Kaune įsikūrusi leidykla „Vaiga“.

Beje, vargu ar tinka islandų pasakas ir sakmes vadinti vien vaikų ir jaunimo literatūra. Kiekvienas skaitytojas pastebės, kad islandų pasakos gerokai skiriasi nuo kitų Europos šalių pasakų. Manau, jog suaugusieji atras šiose knygose dar nepažintą šmėklų, vaiduoklių ir įvairiausių antgamtinių būtybių pasaulį, kuris yra neatsiejama Islandijos landšafto dalis. Ne veltui šioje šalyje ligi šiol tikima, jog pasakos nėra išgalvotos. Manoma, jog jos sukurtos remiantis tikrais įvykiais, o vaiduokliai jose tokie pat realūs kaip ir Islandijoje gyvenantys žmonės.

Daugiausia islandiškos vaikų literatūros leidžia leidykla „Žara“. Jos išleistos net dvi Kristín Steinsdóttir knygos – „Angelas Vakarų rajone“ (vertė Jurgita Marija Abraitytė) bei „Spurgos ir karis“ (vertė Rasa Baranauskienė), Guðrún Helgadóttir „Dvynukai“ ir Andri Snæro Magnasono „Mėlynosios planetos istorija“ (vertė Jurgita Marija Abraitytė). Rasa Ruseckienė yra išvertusi Friðriko Erlingsson apysaką vaikams „Benjaminas Balandis“, 2006 metais ją išleido „Gimtasis žodis“.

Apibendrinant galima teigti, jog vertimų iš islandų kalbos srautas nuolatos didėja. Islandų kalba dėstoma Vilniaus universitete, o šią kalbą studijuojantieji turi galimybę tobulinti savo žinias Islandijos universitete.

2009 metais per Knygų mugę į Rolando Rastausko klausimą Sjonui, kaip sekasi Islandijos kultūros žmonėms išgyventi ekonominę krizę, rašytojas atsakė, kad islandams tenka grįžti prie tradicinių vertybių ir kad sunkmečiu knygų parduodama smarkiai daugiau. Šis teiginys teikia vilties, kad ir ateityje galėsime mėgautis puikia islandų literatūra.

Rasa BARANAUSKIENĖ